

Верховний
Суд

Особливості провадження у справах про встановлення факту народження або смерті особи на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупованій території України.
Встановлення інших юридичних фактів.

Олена Білоконь,
суддя Касаційного цивільного суду

Чинний ЦПК України містить чотири процедури, наслідком якої є ухвалення судового рішення, на підставі якого органами РАЦСу може бути видано свідоцтво про смерть

1. Встановлення факту смерті особи в певний час в разі неможливості реєстрації органом державної реєстрації актів цивільного стану факту смерті (п.8 ч.1 ст. 315 ЦПК України);
2. Встановлення факту смерті особи, яка пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підстави вважати її загиблою внаслідок нещасного випадку внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (п.9 ч.1 ст. 315 ЦПК України);
3. Встановлення факту смерті особи на тимчасово окупованій території України, визначеній Верховною Радою України (ст. 317 ЦПК України);
4. Визнання фізичної особи померлою (статті 305-309 ЦПК України).

	Загальний порядок встановлення факту смерті особи	Особливий порядок встановлення факту смерті особи	Визнання фізичною особою померлою
Норма	Пункти 8,9 статті 315 ЦПК України	Стаття 317 ЦПК України	Статті 305-309 ЦПК України
Територія, де сталась смерть	Не обмежена законодавцем	На території, де введено воєнний стан або на тимчасово окупованій території України	Не обмежена законодавцем
Підсудність	Загальне правило - до суду за зареєстрованим місцем проживання заявника	Особливість – до будь-якого суду місцевого суду України, що здійснює правосуддя, незалежно від місця проживання (перебування) заявника	- до суду за місцем проживання заявника; - за останнім відомим місцем проживання (перебування) особи - за місцезнаходженням її майна
Заявники	Законодавець не обмежив коло заявників	Члени сім'ї померлого, їх представники або інші заінтересовані особи (якщо встановлення факту смерті особи впливає на їхні права, обов'язки чи законні інтереси)	Законодавець не обмежив коло заявників
Строки розгляду	Розумний строк	Невідкладно	Розумний строк
Виконання рішення	Загальний – після набрання рішенням законної сили	Негайне виконання, його оскарження не зупиняє виконання	Загальний – після набрання рішенням законної сили

Встановлення факту смерті особи на тимчасово окупованій території

Доказами, що підтверджують факт смерті, можуть бути:

- пояснення заявників, свідків (найчастіше залучають родичів);
- письмові докази ;
- речові докази , зокрема звуко - і відеозаписи , висновки експертів ;
- копії лікарського свідоцтва про смерть;
- наказ командира військової частини про виключення із особового складу ;
- скріншоти особистого листування ;
- дані , отримані з відкритих джерел чи соціальних мереж , які доводять факт ведення бойових дій у конкретній місцевості у певний час;
- акти про настання смерті (довільна форма , приклад акту, розробленого суддею ВС , розміщено на сайті ; колективний акт про настання смерті).

Відмова у відкритті провадження у справі про встановлення факту народження на тимчасово окупованій території України з підстав попереднього незвернення до органу реєстрації актів цивільного стану, неотримання відмови у проведенні державної реєстрації народження та необхідності подальшого оскарження такої відмови в порядку адміністративного судочинства не ґрунтується на положеннях статті 317 ЦПК України, яка не вимагає від заявників вчинення інших дій перед зверненням до суду з відповідною заявою

Постанова КЦС у складі ВС від 23 листопада 2022 року у справі № 759/7001/22

Суд розглядає в порядку окремого провадження справи про встановлення фактів, якщо:

- згідно із законом такі факти породжують юридичні наслідки, тобто від них залежить виникнення, зміна або припинення особистих чи майнових прав;
- чинне законодавство не передбачає іншого порядку їх встановлення;
- заявник не має іншої можливості одержати або відновити загублений чи знищений документ, який посвідчує факт, що має юридичне значення;
- встановлення такого факту не пов'язується з подальшим вирішенням спору про право.

Заява про встановлення факту, який має юридичне значення, щодо якого виник публічно-правовий спір, не може бути предметом розгляду у порядку цивільного судочинства

Об'єднана палата КЦС у складі ВС у постановах:

- від 23 травня 2022 року у справі № 539/4118/19
- від 23 січня 2023 року у справі № 214/1309/21

Верховний
Суд

Дякую за увагу!